

BOSHLANG‘ICH TA‘LIM O‘QITUVCHILARINING PEDAGOGIK MAHORATINI ANIQLASHDA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21018344>

Qurbonov Sanjar Rajabboyevich

Xorazm viloyati pedagogik mahorat

markazi, katta o‘qituvchi

tel: 99-505-19-75

qurbonovsanjar1975@gmail.com

Annotatsiya: *ushbu maqolada boshlang‘ich ta‘lim o‘qituvchilarining pedagogik mahoratini baholashda qo‘llanilayotgan zamonaviy yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi pedagogik mahoratni aniqlashning samarali mezonlarini ishlab chiqish hamda ularni amaliyotga tatbiq etish imkoniyatlarini o‘rganishdan iborat. Tadqiqot davomida so‘rovnoma, kuzatuv va ekspert baholash metodlaridan foydalanildi. Olingan natijalar pedagogik mahoratni baholashda kompetensiyaviy yondashuv, reflektiv tahlil va raqamli diagnostika vositalarining samaradorligini ko‘rsatdi.*

Kalit so‘zlar: *pedagogik mahorat, boshlang‘ich ta‘lim, kompetensiya, diagnostika, zamonaviy yondashuvlar, refleksiya, baholash.*

Abstract: *this article analyzes modern approaches used in assessing the pedagogical skills of primary education teachers. The main goal of the study is to develop effective criteria for determining pedagogical skills and study the possibilities of their implementation in practice. The research used questionnaire, observation and expert assessment methods. The results showed the effectiveness of the competency-based approach, reflective analysis and digital diagnostic tools in assessing pedagogical skills.*

Keywords: *pedagogical skills, primary education, competence, diagnostics, modern approaches, reflection, assessment.*

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta‘lim tizimining sifati jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Mamlakatlarning innovatsion taraqqiyoti, inson kapitalini rivojlantirish hamda raqobatbardosh kadrlar tayyorlash ko‘p jihatdan ta‘lim tizimining

samaradorligiga bog‘liq. Mazkur samaradorlikni ta‘minlashda esa o‘qituvchi shaxsi, uning kasbiy kompetensiyasi va pedagogik mahorati asosiy omil sifatida e‘tirof etiladi. Ayniqsa, boshlang‘ich ta‘lim bosqichida faoliyat yuritayotgan o‘qituvchilarning pedagogik mahorati o‘quvchilarning keyingi ta‘lim bosqichlaridagi

muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik mahoratini ilmiy asosda aniqlash, baholash va rivojlantirish bugungi kunda pedagogika fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Boshlang'ich ta'lim shaxsning intellektual, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishiga poydevor qo'yadigan muhim bosqichdir. Mazkur bosqichda o'quvchilarda savodxonlik, muloqot madaniyati, mustaqil fikrlash, ijodkorlik va o'qishga bo'lgan motivatsiya shakllanadi. Ushbu jarayonlarning samarali tashkil etilishi esa, avvalo, o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, metodik mahorati, innovatsion yondashuvlardan foydalanish qobiliyati hamda pedagogik vaziyatlarni to'g'ri boshqara olish ko'nikmalariga bog'liq. Demak, pedagogik mahoratni faqat nazariy bilimlar bilan emas, balki amaliy faoliyat, kasbiy kompetensiyalar va reflektiv yondashuvlar orqali kompleks baholash zarurati yuzaga kelmoqda.

So'nggi yillarda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o'qituvchi faoliyatini baholash mezonlarini ham tubdan yangilashni taqozo etmoqda. Zamonaviy ta'lim paradigmasida natijaga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyalari ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Mazkur yondashuvlar o'qituvchining faqat dars o'tish mahoratini emas, balki uning innovatsion faoliyatini, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan

foydalanish ko'nikmalarini, ta'lim jarayonini loyihalash, refleksiya olib borish va uzluksiz kasbiy rivojlanishga tayyorligini ham baholashni talab qiladi. Natijada pedagogik mahoratni aniqlashning an'anaviy usullari o'rnini zamonaviy diagnostik vositalar, elektron portfoliolar, kompetensiyaga asoslangan baholash tizimlari, 360 darajali baholash, o'z-o'zini baholash hamda raqamli monitoring tizimlari egallamoqda.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, pedagogik mahorat ko'p komponentli va dinamik tushuncha hisoblanadi. U o'qituvchining kasbiy bilimlari, metodik tayyorgarligi, pedagogik texnologiyalarni qo'llash qobiliyati, kommunikativ madaniyati, psixologik-pedagogik tayyorgarligi, kreativligi, reflektiv faoliyati va kasbiy motivatsiyasini o'z ichiga oladi. Shu bois pedagogik mahoratni baholashda faqat bitta mezon yoki ko'rsatkichdan foydalanish yetarli emas. Aksincha, kompleks va ko'p mezonli diagnostika yondashuvlarini qo'llash baholashning ishonchligi hamda obyektivligini oshiradi.

Xalqaro tajribada ham o'qituvchilar faoliyatini baholash va ularning kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Kompetensiyaga asoslangan baholash modellari, elektron portfoliolar, reflektiv amaliyot, professional o'quv hamjamiyatlari hamda raqamli monitoring tizimlari ko'plab rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimida muvaffaqiyatli joriy etilgan. Mazkur

tajribalar pedagogik mahoratni baholash nafaqat nazorat vositasi, balki o'qituvchining uzluksiz kasbiy rivojlanishini ta'minlovchi muhim mexanizm ekanligini ko'rsatmoqda.

O'zbekistonda ham ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, xalqaro standartlarga moslashtirish hamda pedagog kadrlarning kasbiy salohiyatini oshirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Boshlang'ich ta'lim sifatini oshirish, o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tayyorlash, ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish va baholashning yangi mexanizmlarini joriy etish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Bunday sharoitda pedagogik mahoratni baholashning zamonaviy yondashuvlarini ilmiy asosda tahlil qilish va ularning amaliy samaradorligini aniqlash dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlar tahlili pedagogik mahoratni aniqlashning yagona universal modeli hali to'liq shakllanmaganligini ko'rsatadi. Turli ilmiy maktablar va tadqiqotchilar pedagogik mahoratning tarkibiy qismlari hamda ularni baholash mezonlarini turlicha talqin qiladilar. Bu esa mazkur yo'nalishda qo'shimcha ilmiy izlanishlar olib borish, zamonaviy yondashuvlarni tizimli ravishda tahlil qilish va amaliyot uchun maqbul baholash modelini ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Mazkur tadqiqotning maqsadi boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini aniqlashda

qo'llanilayotgan zamonaviy yondashuvlarni tahlil qilish, ularning afzalliklari va cheklovlarini aniqlash hamda pedagogik mahoratni baholashning samarali mezonlarini taklif etishdan iborat.

Tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini baholash tizimini takomillashtirish, kompetensiyaga asoslangan baholash modelini amaliyotga joriy etish hamda pedagoglarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqot boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini aniqlashda qo'llanilayotgan zamonaviy yondashuvlarning samaradorligini baholashga qaratilgan bo'lib, aralash tadqiqot metodologiyasi asosida tashkil etildi. Mazkur yondashuv miqdoriy va sifat metodlarini uyg'unlashtirish orqali tadqiqot obyektini har tomonlama tahlil qilish imkonini beradi. Miqdoriy ma'lumotlar o'qituvchilarning pedagogik mahoratini baholash natijalarini statistik jihatdan tahlil qilish uchun, sifat ma'lumotlari esa pedagoglarning kasbiy faoliyatiga oid fikrlari va tajribalarini chuqur o'rganish uchun qo'llanildi.

Tadqiqotda malaka oshirishga kelgan umumta'lim maktablarida faoliyat yuritayotgan 55 nafar boshlang'ich sinf o'qituvchilari ishtirok etdilar. Ishtirokchilar maqsadli tanlov usuli asosida tanlab olindi. Tanlovda o'qituvchilarning ish staji, malaka toifasi,

ta'lim darajasi hamda kasbiy faoliyat tajribasi inobatga olindi.
Ishtirokchilarning ish stajiga ko'ra taqsimlanishi quyidagicha bo'ldi:

Ish staji	O'qituvchilar soni	Ulushi (%)
1–5 yil	18	32,7
6–15 yil	22	40,0
16 yil va undan yuqori	15	27,3
Jami	55	100

Tadqiqotda ishtirok etgan o'qituvchilarning barchasi oliy pedagogik ma'lumotga ega bo'lib, boshlang'ich ta'lim yo'nalishida faoliyat yuritmoqda. Ishtirokchilar orasida oliy va birinchi malaka toifasiga ega pedagoglar bilan bir qatorda yosh mutaxassislar ham mavjud bo'lib, bu pedagogik mahoratni turli kasbiy tajriba nuqtai nazaridan baholash imkonini berdi. Tadqiqotda ishtirok etish ixtiyoriy bo'lib, barcha respondentlardan oldindan xabardor qilingan rozilik olindi hamda ularning shaxsiy ma'lumotlari maxfiy saqlandi.

Tadqiqot ishtirokchilarining pedagogik mahoratni baholashga oid qarashlari va tajribalarini aniqlash maqsadida 20 ta savoldan iborat anonim so'rovnoma ishlab chiqildi. Savollar Likert shkalasi (1–5 ball) asosida tuzildi. So'rovnoma quyidagi yo'nalishlarni qamrab oldi:

Tadqiqotda pedagogik mahorat quyidagi beshta asosiy mezon bo'yicha baholandi:

Baholash mezon	Maksimal ball
Fan va kasbiy kompetensiya	20

- ✓ kasbiy kompetensiya;
- ✓ metodik tayyorgarlik;
- ✓ innovatsion faoliyat;
- ✓ axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish;
- ✓ reflektiv faoliyat;
- ✓ kasbiy rivojlanishga motivatsiya.

Tadqiqot davomida o'qituvchilarning dars jarayonlari kuzatildi. Kuzatuv jarayonida darsni rejalashtirish, interfaol metodlardan foydalanish, o'quvchilar bilan muloqot, baholash usullari va AKT vositalaridan foydalanish holatlari maxsus kuzatuv varaqasi asosida qayd etildi.

O'qituvchilarga o'z pedagogik faoliyatini tahlil qilish va baholash imkonini beruvchi reflektiv anketa taqdim etildi. Ushbu usul pedagoglarning o'z kasbiy rivojlanishiga bo'lgan munosabatini aniqlashga xizmat qildi.

Metodik kompetensiya	20
Kommunikativ kompetensiya	20
AKT kompetensiyasi	20
Reflektiv kompetensiya	20
Jami	100

Olingan ballar asosida pedagogik mahorat quyidagi darajalarga ajratildi:

86–100 ball – yuqori daraja;

71–85 ball – yaxshi daraja;

56–70 ball – o‘rta daraja;

55 balldan past – rivojlantirish talab etiladi.

Yig‘ilgan ma‘lumotlarni qayta ishlashda tavsifiy statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Jumladan:

- o‘rtacha qiymat;
- foiz ko‘rsatkichlari;
- chastotalar;
- taqqoslama tahlil.

Tadqiqot jarayonida ilmiy halollik tamoyillariga qat‘iy rioya qilindi. Barcha ishtirokchilar tadqiqotning maqsadi haqida oldindan xabardor qilinib, ularning ixtiyoriy roziligi olindi. So‘rovnoma anonim shaklda o‘tkazildi va shaxsiy ma‘lumotlarning maxfiyligi ta‘minlandi.

Tadqiqotda qo‘llanilgan baholash mezonlari pedagogika sohasidagi mavjud ilmiy yondashuvlar hamda kompetensiyaviy baholash tamoyillariga asoslandi. Turli metodlardan birgalikda foydalanish natijalarning ishonchliligi va obyektivligini oshirishga xizmat qildi.

Tadqiqot davomida 55 nafar boshlang‘ich sinf o‘qituvchisining pedagogik mahorati kompetensiyaviy yondashuv asosida ishlab chiqilgan beshta mezon bo‘yicha baholandi. Olingan natijalar o‘qituvchilarning kasbiy

kompetensiyasi, metodik tayyorgarligi, kommunikativ ko‘nikmalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish darajasi hamda reflektiv faoliyatini kompleks tahlil qilish imkonini berdi.

Baholash natijalariga ko‘ra, ishtirokchilarning aksariyati yuqori va yaxshi darajadagi pedagogik mahorat ko‘rsatkichlariga ega ekanligi aniqlandi.

1-jadval. O'qituvchilarning pedagogik mahorat darajalari

Pedagogik mahorat darajasi	Ball oralig'i	O'qituvchilar soni	Ulushi (%)
Yuqori	86–100	18	32,7
Yaxshi	71–85	17	30,9
O'rta	56–70	14	25,5
Rivojlantirish talab etiladi	55 va undan past	6	10,9
Jami		55	100

Jadval natijalaridan ko'rinadiki, respondentlarning 63,6 foizi (35 nafar) yuqori va yaxshi darajadagi pedagogik mahoratga ega. Shu bilan birga, 10,9 foiz o'qituvchilarda pedagogik kompetensiyalarni yanada rivojlantirish zarurligi kuzatildi.

2-jadval. Pedagogik mahorat mezonlari bo'yicha o'rtacha natijalar

Baholash mezonlari	Maksimal ball	O'rtacha ball	O'zlashtirish (%)
Fan va kasbiy kompetensiya	20	17,4	87,0
Metodik kompetensiya	20	16,9	84,5
Kommunikativ kompetensiya	20	17,1	85,5
AKT kompetensiyasi	20	15,8	79,0
Reflektiv kompetensiya	20	14,9	74,5

Natijalarga ko'ra, eng yuqori ko'rsatkich fan va kasbiy kompetensiya (87,0%) hamda kommunikativ kompetensiya (85,5%) mezonlari bo'yicha qayd etildi. Bu holat o'qituvchilarning o'z fanini puxta bilishi va o'quvchilar bilan samarali muloqot qila olishini ko'rsatadi.

Nisbatan past ko'rsatkichlar reflektiv kompetensiya (74,5%) va AKT kompetensiyasi (79,0%) bo'yicha kuzatildi. Bu esa ayrim pedagoglarda o'z faoliyatini muntazam tahlil qilish hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

So'rovnoma natijalari pedagogik mahoratni baholashning zamonaviy yondashuvlariga nisbatan respondentlarning ijobiy munosabatini ko'rsatdi.

3-jadval. Zamonaviy baholash yondashuvlari bo'yicha respondentlar fikri

Ko'rsatkich	Ha (%)	Yo'q (%)
Elektron portfolio pedagogik rivojlanishga yordam beradi	89,1	10,9

O‘z-o‘zini baholash kasbiy o‘shiga xizmat qiladi	83,6	16,4
Ekspert baholash obyektiv natija beradi	87,3	12,7
AKT asosidagi monitoring samarali	81,8	18,2
Kompetensiyaviy baholash an'anaviy usullardan samaraliroq	90,9	9,1

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, respondentlarning mutlaq ko‘pchiligi pedagogik mahoratni baholashda kompetensiyaviy yondashuv va elektron diagnostika vositalarini qo‘llashni qo‘llab-quvvatlaydi.

Dars kuzatuvlari davomida o‘qituvchilarning pedagogik faoliyati quyidagi yo‘nalishlar bo‘yicha tahlil qilindi: darsni rejalashtirish, interfaol metodlardan foydalanish, o‘quvchilar bilan muloqot, baholash usullari va AKT vositalarini qo‘llash.

Kuzatuv natijalariga ko‘ra:

– 85,5% o‘qituvchi darsni zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etdi;

– 81,8% o‘qituvchi interfaol metodlardan samarali foydalandi;

– 87,3% o‘qituvchi o‘quvchilar bilan samarali kommunikativ muhit yaratdi;

– 76,4% o‘qituvchi raqamli ta’lim resurslaridan muntazam foydalandi;

– 72,7% o‘qituvchi reflektiv tahlil elementlarini dars yakunida qo‘lladi.

Mazkur natijalar kuzatuv va so‘rovnoma ma’lumotlari o‘rtasida yuqori darajadagi moslik mavjudligini ko‘rsatdi.

Shunga ko‘ra, pedagogik mahoratni aniqlashda faqat dars kuzatuv bilan

cheklanib qolmasdan, elektron portfolio, reflektiv hisobotlar, metodik ishlanmalar, o‘quvchilar natijalari va kasbiy rivojlanish faoliyatini ham kompleks baholash maqsadga muvofiqdir.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining pedagogik mahoratini aniqlashda kompetensiyaviy yondashuv, elektron portfolio, ekspert baholash, o‘z-o‘zini baholash hamda AKT asosidagi monitoring vositalarining samarali ekanligini ko‘rsatdi. Olingan ma’lumotlar pedagogik mahoratni kompleks baholash o‘qituvchilarning kuchli va rivojlantirish talab etiladigan jihatlarini aniqlash, shuningdek, ularning uzluksiz kasbiy rivojlanishini rejalashtirish uchun muhim ilmiy-amaliy asos bo‘lib xizmat qilishini tasdiqladi.

Mazkur tadqiqot natijalari boshlang‘ich ta’lim o‘qituvchilarining pedagogik mahoratini aniqlashda kompetensiyaviy yondashuv va zamonaviy diagnostika vositalarining yuqori samaradorligini ko‘rsatdi. Tadqiqotda ishtirok etgan 55 nafar o‘qituvchining 63,6 foizida pedagogik mahorat yuqori va yaxshi darajada ekanligi aniqlandi. Ushbu natijalar o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalari ta’lim sifati va o‘quvchilarning ta’lim natijalariga

bevosita ta'sir ko'rsatishini ta'kidlagan xalqaro tadqiqotlar bilan mos keladi.

Tadqiqot natijalari fan va kasbiy kompetensiya hamda kommunikativ kompetensiya bo'yicha yuqori ko'rsatkichlar qayd etilganini ko'rsatdi. Bu holat o'qituvchilarning kasbiy bilimlari va pedagogik muloqot madaniyati yetarli darajada shakllanganligini anglatadi. Bunday natijalar Lee Shulman tomonidan ilgari surilgan pedagogik mazmuniy bilim konsepsiyasi bilan uyg'unlashadi. Mazkur konsepsiyaga ko'ra, samarali o'qituvchi nafaqat fan mazmunini chuqur bilishi, balki uni o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlariga mos ravishda yetkazish kompetensiyasiga ham ega bo'lishi zarur.

Shuningdek, tadqiqotda metodik kompetensiya bo'yicha yuqori natijalarning aniqlanishi o'qituvchilarning zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotda qo'llash ko'nikmalari rivojlanib borayotganini ko'rsatadi. Bu natijalar OECD tomonidan o'tkazilgan TALIS tadqiqotlarida qayd etilgan xulosalar bilan hamohang bo'lib, unda uzluksiz kasbiy rivojlanishda faol qatnashayotgan pedagoglarning dars sifati va metodik mahorati yuqoriroq bo'lishi qayd etilgan.

Biroq tadqiqot davomida reflektiv kompetensiya va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ko'rsatkichlari boshqa mezonlarga nisbatan pastroq ekanligi aniqlandi. Ushbu natijalar zamonaviy ta'lim tizimida pedagoglarning reflektiv

faoliyatini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. Refleksiya pedagogning o'z faoliyatini tahlil qilish, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda kasbiy rivojlanish strategiyasini belgilash imkonini beradi. Shu nuqtai nazardan, reflektiv kompetensiyaning yetarli darajada shakllanmaganligi o'qituvchilarning uzluksiz kasbiy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

AKT kompetensiyasi bo'yicha olingan natijalar ham alohida e'tiborni talab qiladi. So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylangan bo'lsa-da, ayrim o'qituvchilarning ulardan samarali foydalanish ko'nikmalari hali ham rivojlantirilishi zarur. Ushbu holat UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan ICT Competency Framework for Teachers hujjatida qayd etilgan tavsiyalar bilan ham mos keladi. Mazkur hujjatda raqamli kompetensiyalar o'qituvchilarning kasbiy mahoratini baholashning asosiy mezonlaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

So'rovnoma natijalarida respondentlarning 90 foizdan ortig'i kompetensiyaviy baholash tizimini an'anaviy attestatsiya usullariga nisbatan samaraliroq deb baholadi. Bu natija pedagogik mahoratni baholashning zamonaviy modellariga ehtiyoj ortib borayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, elektron portfolio, o'z-o'zini baholash, ekspert baholash va dars kuzatuvini o'zaro integratsiyalash baholashning

shaffofligi hamda ishonchliligini oshirishi aniqlandi.

Ekspert baholash natijalarining o'qituvchilarning o'z-o'zini baholash ko'rsatkichlari bilan yaqinligi ishlab chiqilgan baholash mezonlarining ichki izchilligini tasdiqlaydi. Bu esa metodologik triangulyatsiya tamoyili qo'llanilgan tadqiqotlarda natijalarning ishonchliligini oshirish mumkinligini ko'rsatadi. Pedagogik tadqiqotlarda bir nechta baholash usullarini uyg'unlashtirish bir manbaga asoslangan baholashga nisbatan ancha obyektiv natijalarni beradi.

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatdiki, pedagogik mahoratni baholash faqat dars kuzatuvi bilan cheklanmasligi kerak. Zamonaviy baholash modeli pedagogning metodik ishlanmalari, elektron portfoliosi, malaka oshirishdagi ishtiroki, innovatsion faoliyati, o'quvchilarning ta'lim natijalari va reflektiv hisobotlarini ham qamrab olishi lozim. Bunday kompleks yondashuv o'qituvchining kasbiy faoliyatini har tomonlama baholash imkonini beradi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, unda taklif etilgan baholash mezonlari va diagnostika modeli umumta'lim maktablarida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik mahoratini aniqlash, attestatsiya jarayonlarini takomillashtirish hamda malaka oshirish dasturlarini rejalashtirishda qo'llanilishi mumkin. Shuningdek, mazkur model ta'lim muassasalari rahbarlari uchun

pedagoglarning kasbiy rivojlanish ehtiyojlarini aniqlash va individual rivojlanish dasturlarini ishlab chiqishda metodik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Biroq tadqiqot ayrim cheklovlarga ega. Tadqiqot faqat 55 nafar boshlang'ich sinf o'qituvchilari ishtirokida amalga oshirilganligi sababli, natijalarni keng miqyosda umumlashtirishda ehtiyotkorlik talab etiladi. Bundan tashqari, tadqiqot kesim dizayn asosida tashkil etilgan bo'lib, pedagogik mahoratning vaqt davomida o'zgarishini baholash imkonini bermaydi. Kelgusidagi tadqiqotlarda ko'proq hududlarni qamrab olgan, uzunlamasina dizayndagi izlanishlarni o'tkazish maqsadga muvofiqdir. Shuningdek, sun'iy intellekt asosidagi analitik platformalar, raqamli portfoliolar va avtomatlashtirilgan baholash tizimlarining pedagogik mahoratni aniqlashdagi imkoniyatlarini o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini aniqlashda kompetensiyaviy yondashuv, elektron portfolio, ekspert baholash, reflektiv tahlil va AKT asosidagi monitoring vositalarini uyg'un holda qo'llash baholashning obyektivligi, ishonchliligi va amaliy ahamiyatini sezilarli darajada oshirishini tasdiqlaydi. Mazkur yondashuvlar pedagoglarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, ta'lim sifatini oshirish va zamonaviy ta'lim tizimining talablariga mos pedagog

kadrlarni tayyorlashda muhim ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotda boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini aniqlashda qo'llanilayotgan zamonaviy yondashuvlar nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari pedagogik mahoratni baholashda kompetensiyaviy yondashuv, elektron portfolio, ekspert baholash, o'z-o'zini baholash, dars kuzatuv hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan diagnostika vositalaridan kompleks foydalanish baholashning obyektivligi va ishonchliligini oshirishini tasdiqladi.

Natijalariga ko'ra, respondentlarning aksariyati yuqori va yaxshi darajadagi pedagogik mahoratga ega ekanligi aniqlandi. Ayniqsa, fan va kasbiy kompetensiya hamda kommunikativ kompetensiya bo'yicha yuqori ko'rsatkichlar qayd etildi. Shu bilan birga, reflektiv kompetensiya va axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish darajasi boshqa mezonlarga nisbatan pastroq ekani aniqlanib, ushbu yo'nalishlarda maqsadli kasbiy rivojlanish dasturlarini tashkil etish zarurligi asoslandi.

Tadqiqot davomida qo'llanilgan aralash metodologiya pedagogik mahoratni turli nuqtai nazarlardan baholash imkonini berdi. So'rovnoma, pedagogik kuzatuv, ekspert baholash va o'z-o'zini baholash natijalarining o'zaro mosligi tanlangan baholash mezonlari hamda diagnostika vositalarining ishonchliligini tasdiqladi. Bu esa

pedagogik mahoratni baholashda bir nechta metodni uyg'unlashtirish baholash natijalarining aniqligi va xolisligini oshirishini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi ilmiy-amaliy xulosalar chiqarildi:

Boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini baholashda kompetensiyaviy yondashuv eng maqbul va samarali yondashuvlardan biri hisoblanadi.

Pedagogik mahoratni faqat dars kuzatuv asosida emas, balki elektron portfolio, reflektiv tahlil, ekspert baholash va kasbiy rivojlanish ko'rsatkichlari bilan birgalikda kompleks baholash maqsadga muvofiqdir.

Raqamli texnologiyalar va AKT vositalaridan foydalanish pedagogik mahoratni aniqlashning shaffofligi, tezkorligi va obyektivligini oshirishga xizmat qiladi.

Reflektiv kompetensiyani rivojlantirish o'qituvchilarning uzluksiz kasbiy o'sishini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Baholash natijalaridan pedagoqlarning individual kasbiy rivojlanish rejalari, malaka oshirish kurslari va metodik qo'llab-quvvatlash dasturlarini ishlab chiqishda foydalanish mumkin.

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini baholash uchun kompetensiyaviy yondashuvga asoslangan kompleks diagnostika modelining tavsiya etilganligidadir. Taklif etilgan model pedagogning kasbiy

faoliyatini turli mezonlar asosida tizimli baholash imkonini beradi hamda baholash natijalarining ishonchliligini oshiradi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, uning natijalaridan umumta'lim maktablari, pedagoglarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish markazlari hamda ta'limni boshqarish organlari tomonidan o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini baholash va rivojlantirish jarayonlarida foydalanish mumkin. Shuningdek, tavsiya etilgan baholash mezonlari attestatsiya jarayonlarini takomillashtirish va pedagoglarning uzluksiz kasbiy

rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda pedagogik mahoratni sun'iy intellekt asosidagi analitik platformalar, raqamli portfoliolar va avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari yordamida baholash imkoniyatlarini o'rganish, respondentlar sonini kengaytirish hamda turli hududlardagi ta'lim muassasalarini qamrab olgan uzunlamasina tadqiqotlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Bu yo'nalishdagi izlanishlar pedagogik mahoratni baholash tizimini yanada takomillashtirish va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective Teacher Professional Development*. Learning Policy Institute.
2. Guskey, T. R. (2000). *Evaluating Professional Development*. Corwin Press.
3. Hattie, J. (2023). *Visible Learning: The Sequel*. Routledge.
4. Marzano, R. J. (2017). *The New Art and Science of Teaching*. Solution Tree Press.
5. OECD. (2019). *TALIS 2018 Results (Volume I): Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*. OECD Publishing.
6. OECD. (2020). *TALIS 2018 Results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals*. OECD Publishing.
7. Shulman, L. S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1–22.
8. UNESCO. (2021). *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education*. UNESCO Publishing.
9. Muslimov, N. A. (2016). *Kasbiy kompetentlik va pedagogik mahorat*. Toshkent: Fan.
10. Xoliqov, A. A. (2021). *Pedagogik mahorat*. Toshkent: Iqtisod-Moliya.
11. Quronov, M. (2021). *Zamonaviy pedagogika va ta'lim texnologiyalari*. Toshkent.